

A vagyonosodási vizsgálatoknál izzadjon a revizor! (2013.06.27)

Nagyon kevesen ismerik a vagyonosodási vizsgálatok pontos jogszabályi alapjait. Ahhoz, hogy jó eséllyel induljunk neki egy becslési eljárásnak, pontosan ismernünk kell a jogszabályi alapokat. A NAV általában jogszabályi alapokat nélkülöző verbális indoklással próbálja meg megkerülni a jogszabályban foglaltakat. Az egyik ilyen: vagyonosodási vizsgálatoknál megfordul a bizonyítási teher. Ez nem igaz. A revizorok emellett úgy gondolják, hogy ezekben az eljárásokban van a legnagyobb mozgásterük. Ismerjük meg a korlátokat.

A becslési eljárásba átforduló Szja bevallás utólagos ellenőrzése négy jól elkülöníthető eljárási szakaszra bontható: Ez a négy eljárási szakasz időben követi egymást, egymástól jól elkülönülnek, össze nem moshatóak. Az első háromban a bizonyítási teher az adóhatóságon van. Csak a negyedik szakaszban fordul meg a bizonyítási teher.

I. Tényállás tisztázás, nyilatkozattétel okirati alátámasztással (Art. 97.§)

Ebben az eljárási szakaszban már nem szabad megtagadni a nyilatkozattételt, de csak írásban tegyünk nyilatkozatot. Az adóhatóságnak az Art 109.§ (1) bekezdése szerint a bevallási kötelezettség alá nem eső bevételeket és az adómentes bevételeket is vizsgálnia kell. Ezekről hivatalosan nem lehet tudomása, ezért a vagyonosodási vizsgálatok I. szakaszában eljárási szempontból nélkülözhetetlen a magánszemély nyilatkozattételre felhívása. A Ket. 51.§ (1) bekezdése szerint az ügyfélnek joga van szóban vagy írásban nyilatkozni, vagy a nyilatkozattételt megtagadni. A nyilatkozathoz a magánszemély hitelt érdemlő bizonyítékokat csatolhat. Ez azonban még nem az Art. 109.§ (3) bekezdésében biztosított becsült adóalaptól való eltérés bizonyítása, hiszen az eljárás e szakaszában még nem beszélhetünk becsült adóalapról. Ebben az eljárási szakaszban a bizonyítási teher egyértelműen az adóhatóságon van. Ne keverjük össze a bizonyítási kötelezettséget a nyilatkozat okirati alátámasztásával. A bizonyítatlanság annak terhére esik, akit a bizonyítási kötelezettség terhel. Így a nyilatkozattételei szakaszban benyújtott teljes bizonyítóerejű magánokiratokkal és közokiratokkal szembeni ellenbizonyítási kötelezettség az adóhatóságot terheli. A nyilatkozattételkor ellentétesek a revízió és az magánszemély érdekei: a revízió minél több költséget kíván feltárni, míg az ellenőrzés alá vont magánszemély minél több bevételt. Mivel nyilatkozattételi jogunk és nem kötelezettségünk van, ezért nem vagyunk kötelesek a NAV által összeállított kérdéssorra válaszolnunk. A vagyonosodási vizsgálat – ellentétben a személyi jövedelemadó vizsgálattal – nem jövedelem, hanem bevétel ellenőrzés. Ezért minden olyan bevételünkről tegyünk nyilatkozatot, ami nem jár bevallási kötelezettséggel.

Ilyen például, ha olcsóbban adtuk el egy gépkocsit, mint amennyiért vettünk. A kiadásokról nem kell nyilatkoznunk. Ezeket tárja fel a revízió. Ne dolgozzunk helyettük. A magánszemélyeknek a kiadásokról nem kell iratokat megőrizni. Életviteli kiadásokat ne igazoljunk számlákkal. Arról viszony célszerű nyilatkoznunk, hogy hány eltartott van a családban, kik között oszlanak meg az életviteli kiadások. Semmiképpen ne válaszoljunk arra a kérdésre, hogy a bevételünkhöz készpénzben vagy átutalással jutottunk hozzá. Valamennyi adótörvényünk pénzforgalmi szemléletű. Még egy fontos dolog: az eljárás ezen szakasza az Art. 97.§ -ában rögzítettek alapján zajlik. Az adóhatóságot megilleti a szabad bizonyítási, ám a Ket. 50.§ (6) bekezdésben rögzített szabad mérlegelés már nem illeti meg. Ezt az Art. 97.§ (6) bekezdése felülírja: nem bizonyított tény, körülmény, adózó terhére nem értékelhető. A jogszabály szövegében lévő **„becslési eljárás kivételével”** kitétel itt még nem alkalmazható, hiszen becslésről ekkor még nem beszélhetünk. Ezért fontos, hogy ne engedjük, hogy a NAV összemossa az I. eljárási szakaszt a III-IV: eljárási szakasszal.

II. Becslés feltételeinek vizsgálata (Art. 109.§ (1) bekezdés)

A vagyonosodási vizsgálat II. szakaszában az adóhatóság az Art. 108.§ (2) bekezdése alapján az Art. 109.§ (1) bekezdésben foglalt alkalmazásával először vizsgálja, majd bizonyítja, hogy fennállnak a becslés feltételei. Erre általában az ellenőrzést lezáró jegyzőkönyvben kerül sor. Fontos rögzíteni, hogy az eljárás e szakaszában sem fordul még meg a bizonyítási teher. Az még mindig az adóhatóságon van. Az Art. 109.§ (1) bekezdése szerint meg kell vizsgálnia, hogy a bevallott, és bevallási kötelezettség alá nem eső, de megszerzett jövedelmének együttes összege arányban áll-e az adózó vagyongyarapodásával vagy életvitelére fordított kiadásaival. A törvényben szereplő fogalmak egyértelműen a Személyi jövedelemadó törvény fogalmaira épül. Többek között az Szja tv. 4.§ (2) bekezdésben foglalt bevétel fogalomra. Eszerint bevétel a bármilyen formában (nem csak készpénzben!), más személytől megszerzett bevétel. Ennek megfelelően nem felel meg a törvényi bevétel fogalomnak a saját bankszámláról felvett készpénz, mert az a felvétel időpontjában nem más személytől szerzi meg a magánszemély. Ha a revízió a *„készpénz-egyenleg”* módszert kívánja alkalmazni becslési módszerként, akkor két vagyonmérleget kell felállítani. A becslés feltételeinek fennállása vizsgálatokor ugyanis csak pénzforgalmi mérleget lehet alkalmazni.

III. Becslési módszer kidolgozása, becslés. (Art. 108.§ (1) – (2) bekezdés)

A vagyonosodási vizsgálat III. szakaszában folytatja le az adóhatóság a tényleges becslési eljárást azt követően, hogy pénzforgalmi mérleg felállításával bizonyította, hogy fennállnak a becslés feltételei. Még itt is az adóhatóságot terheli a bizonyítási kötelezettség. Bizonyítania kell, hogy az általa alkalmazott becslési módszer a **törvényeknek megfelelő**, a valós adó alapját valószínűsíti. Becslési módszerként az adóhatóság kidolgozta a jogszabályi alapok nélküli úgynevezett „készpénz-egyenleg” módszert. Ennek lényege, hogy a magánszemély készpénz-egyenlegét vizsgálja. A személyi jövedelemadó törvény bevétel fogalmától eltérően a saját bankszámláról felvett készpénzt tekinti valódi bevételnek, míg a saját bankszámlára befizetett összeget kiadásnak tekinti. Az adóhatóság e körben egy Kúria ítéletre hivatkozik, amelyik helytállónak minősítette ezt a módszert. Fontos kiemelni, hogy nem jogszerűnek, hanem helytállónak minősítette. Erre a Kúria indoklásra közigazgatási eljárásban hivatkozni nem lehet, mert jogi indoklást nem tartalmaz. A Kúria indoklása: „*folyószámláról nem lehet életviteli kiadásokat teljesíteni*”. Például a közüzemi számlák folyószámláról kiegyenlítése életviteli kiadásnak minősül, így biztosan hibás ez a Kúria indoklás. De nem ezért nem lehet hivatkozni rá a NAV határozatokban. A határozatok indoklásának tartalmaznia kell, azokat a jogszabályokat, amelyek a határozat alapul. Így csak olyan bírósági, Kúria-döntésre hivatkozhat a NAV határozataiban, melyek jogszabályra hivatkozó indoklást tartalmaznak.

IV. Becsült adóalaptól való eltérés bizonyítása (Art. 109.§ (3) bekezdés)

A becsült adóalaptól való eltérést először az ellenőrzést lezáró jegyzőkönyvre tett észrevételben bizonyíthatja a magánszemély. Ám az észrevételben ennek semmi értelme. A jegyzőkönyvre tett észrevételben az első három eljárási szakaszban elkövetett revizori hibákra kell felhívni a figyelmet. Például nem vett figyelembe egy olyan bevételt, amit okirattal támasztottunk alá. Miután az adóhatóság sikeresen bizonyította, hogy fennállnak a becslés feltételei, bizonyította, hogy az általa alkalmazott becslési eljárás valószínűsíti a törvényeknek megfelelő valós adóalapot, akkor valóban megfordul a bizonyítási teher, de csak az eljárás ezen IV. szakaszában. A magánszemély – elsősorban alkotmányos indokkal – lehetőséget kap az ellenbizonyításra, a becsült adóalaptól való eltérésre. Az ellenbizonyítás azt jelenti, hogy a magánszemély olyan hitelt érdemlő adatokat hoz az adóhatóság tudomására, mely az eljárás I-III. szakaszában nem álltak az adóhatóság rendelkezésére. Élesen meg kell különböztetni tehát az eljárás I. szakaszában a nyilatkozattétel keretében

benyújtott teljes bizonyító erejű magánokirat illetve közokirat bizonyító erejét az eljárás IV. szakaszában benyújtottól. Míg az I. szakaszban a bizonyítatlanság az adóhatóság terhére esik, addig a IV. szakaszban a magánszemély terhére esik. A becsült adóalaptól való eltérésre általában a jogorvoslati eljárásban (fellebbezésben) kerül sor. Ha lehet, ne engedjük idáig fajulni az eseményeket. Akkor van esélyünk egy becslési eljárásban, ha az első három eljárási szakaszban elkövetett adóhatósági jogsértéseket támadjuk, mert ezekben az adóhatóságot terheli a bizonyítás.

Néhány szó a képviselőről.

A legnagyobb hibát akkor követjük el, ha olyan képviselőt választunk, aki arra hivatkozik, hogy ő a NAV-nál dolgozott. A másik jel, ami arra utal, hogy rossz képviselőt választottunk, hogy arra akarja „rádumálni” az ügyfelét, hogy őszintén nyilatkozzon, minden kérdésre, a költségekre is. Még egyszer: ellentétesek az adóhatóság és az ügyfél érdekei. A revízió minél több költséget, míg az ügyfél minél több bevételt próbál igazolni. A képviselő nem képviselheti egyszerre az adóhatóság és ügyfele érdekeit. El kell döntenie, melyik oldalra áll. A volt NAV-os egyszer már döntött. A jelenlegi téves bírósági gyakorlat úgy alakulhatott ki, hogy a NAV-barát képviselők ügyei gyorsan haladtak előre. Ezek jutottak leghamarabb bírósági szakaszba. Ott a NAV-barát képviselő mellett az adóhatóság könnyedén nyerte meg a pereket. Ma már vért kell izzadni, mert mind a NAV, mind a bíróságok kialakult bírósági, Kúria gyakorlatra hivatkoznak. Némi reménysugarat jelent, hogy megalakult a Kúrián egy jogelemző csoport, amelyik a vagyonosodási vizsgálatokat elemzi. A vagyonosodási vizsgálatok adószakmai háttéréről írt cikksorozattal pont azt akarok elősegíteni, hogy azok a képviselők, akik az ügyfelek érdekét helyezik előtérbe, azok kellő elméleti alapok birtokában képviselhessék ügyfeleiket.

Ahhoz, hogy a magánszemély érdemi ellenbizonyítást tudjon előterjeszteni, ismernie kell az adóhatóság által alkalmazott becslési módszert, az abban alkalmazott bevétel és kiadás fogalmakat, mert ezek eltérnek a törvénybeli fogalmaktól. Az adóhatóság úgy alkalmazza a „készpénz-egyenleg” módszert, hogy azt indoklásában nem ismerteti. A jegyzőkönyvben, határozataiban tényként állítja, hogy neki csak a készpénz bevételeket és kiadásokat kell vizsgálnia, ám adós marad azzal, hogy erre milyen jogszabály hatalmazza fel. A következő írásomban részletesen ismertetem a NAV jogszabályi alapok nélküli „készpénz-egyenleg” módszerét. Felállítom ennek pontos elméleti modelljét is, és bemutatom, hogy ez a módszer miért nem a törvényeknek megfelelő adóalapot valószínűsíti.

Angyal József okleveles adószakértő , www.angyalado.hu , +36/209-429-386